

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 1(48)

Ужгород – 2021

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: «Педагогіка. Соціальна робота».

Випуск 1 (48) ' 2021

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор: Кузьма Ірина – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Заступник головного редактора: Козубовська Ірина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Відповідальна за випуск: Бартош Олена – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Члени редколегії:

Воротникова Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Голоніч Ян – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словацька Республіка)

Данко Дана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Канюк Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Микитенко Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

Олексюк Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Орсова Рената – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словацька Республіка)

Попович Анна – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Розлуцька Галина – доктор педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Сміла Йоанна – доктор філософії у галузі педагогіки, доцент, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Сокол Мар'яна – доктор педагогічних наук, доцент, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

Станчак Ярослав – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словацька Республіка)

Станчіене Далія Марія – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

Ткаченко Павло – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

Товканець Ганна – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

Товканець Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Шандор Федір – доктор філософських наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Шемпрух Йоланта – доктор педагогічних наук, професор, Університет імені Яна Кочановського в м.Кельце (Польща)

Шищенко Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

Рецензенти:

Леврінц Маріанна – доктор педагогічних наук, доцент

Мешко Галина – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3. Видавництво: вул. Капітульна, 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218 e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., виходить двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: Google Scholar (США); Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна); INDEX Copernicus – ICV 2019: 90.83 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 5 від 27 травня 2021 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Випуск 1 (48). 484 с.

© Ужгородський національний університет, 2021

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 1 (48)

Uzhhorod – 2021

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work».

Issue 1 (48) '2021

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief: Kuzma Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Executive Secretary: Bartosh Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Vorotnykova Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Holonič Ján – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovak Republic)

Danko Dana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kanyuk Oleksandra – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Mykytenko Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)

Oleksiuk Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)

Orosová Renáta – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovak Republic)

Popovych Anna – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Rozlutska Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Smyla Joanna – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Associate Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Sokol Mariana – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, I.Ya.Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)

Stančiak Jaroslav – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovak Republic)

Stanciene Dalia Marija – Doctor of Humanities, Professor, Klaipėda University (Lithuania)

Tkachenko Pavlo – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)

Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)

Tovkanets Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Shandor Fedir – Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Szempruch Jolanta – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Jan Kochanowski University in Kielce (Poland)

Shyshenko Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

Reviewers:

Lőrincz Marianna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Meshko Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers, manufacturers, and distributors of publishing products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:

Uzhhorod National University, Ukraine, 88000, Uzhhorod, Narodna square, 3. Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:

88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14, Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal has been published since March 1998, is published twice a year.

Based on the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020 (Annex 4) the collection is included in the List of scientific professional publications of Ukraine category «B» in the field of pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences; 012 – Preschool education; 013 – Primary education, 014 – Secondary education (by subject specialties), 015 – Professional education (by specializations), 016 – Special education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric databases, repositories and search engines:

Google Scholar (the USA); National Library of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine); INDEX Copernicus – 90.83 (Poland)

Recommended for publication by the Scientific Council of Uzhhorod National University, record № 5 from May 27, 2021

UDC 371; 378; 364

Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work. 2021. Issue 1 (48). 484 p.

ЗМІСТ

Атрошенко Тетяна. НАУКОВІ ПРОЄКЦІЇ ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	15
Балухтіна Олена. НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ	19
Бартків Оксана, Смалько Оксана. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	24
Бартош Олена. БІЛІНГВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	29
Бескорса Олена. МООС: ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	33
Бондар Тамара. ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У США: ФЕДЕРАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО.....	39
Бондарчук Наталія, Чернов Віктор, Тимочко Олександр. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ РОЛЬОВИХ РУХЛИВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	44
Борисенко Карина, Бадер Світлана. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	48
Вакалюк Тетяна, Іванова Світлана, Кільченко Алла. ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО	53
Варга Наталія, Рюль Вікторія. ДОСТУПНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ (НА ОСНОВІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗРІЗУ)	59
Варнавська Інна, Черемісін Олександр. СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	64
Вербівський Дмитрій, Сікора Ярослава, Усата Олена. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДИН ЗІ СКЛАДНИКІВ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	69
Виспінська Наталія. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	73
Гарапко Віталія, Бедевельська Мар'янна. РИЗИКИ ВІДСУТНОСТІ ТРАДИЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ПАНДЕМІЇ COVID-19 (НА МАТЕРІАЛАХ ЮНЕСКО).....	79
Гарбар Світлана. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ У ВИХОВАННІ ТА НАВЧАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	83
Головко Ольга. ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ	88
Громова Наталія. СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО КРИТИЧНОГО ЧИТАННЯ.....	93
Гуменюк Ірина. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ВЕКТОР	97
Гусак Людмила, Радзіховська Лариса. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ MOODLE В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ВИЩОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ	104
Даниленко Олександр. ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЗДАТНОСТІ ВИКОРИСТОВУВАТИ НАВІГАЦІЙНЕ ОБЛАДНАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ХОДОВОГО МІСТКА СУДНА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПЛАВАННЯ	108
Деркач Світлана. МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	112

Джога Ольга. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ВИРОБНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ БАКАЛАВРІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	116
Джуган Володимир, Джуган Руслана. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТРЕБ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ ФОРМАЛЬНІ ТА НЕФОРМАЛЬНІ МЕРЕЖІ ПІДТРИМКИ	122
Дроздова Вероніка, Рогульська Оксана, Рудніцька Катерина Валеріївна. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗВО.....	127
Спіхіна Марина. РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ.....	133
Жиленко Руслан. ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ТА В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ.....	137
Заїка Віталій, Гета Алла, Вишар Євгенія. КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	148
Зозуляк-Случик Роксоляна. ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	153
Зоська Яна, Стадник Альона, Євсєєва Катерина. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «231-СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	157
Зябловська Дарина Євгенівна. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДИЗАЙНЕРІВ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	162
Іващук Олена, Іващук Дмитро. ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....	166
Карнаух Леся, Кравчук Неля. ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	170
Кін Олена. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	175
Кобрій Ольга, Брода Мар'яна. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	179
Козубовська Ірина, Постолюк Марія, Сідун Лариса. ІГРОВІ МЕТОДИ В ПОЛКУЛЬТУРНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У США	185
Коростель Петро. ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ КУРСУ «ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	189
Косик Вікторія, Тропіна Марія. ПОТЕНЦІАЛ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАДАЧ СИСТЕМ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	194
Кришинець-Андялошій Катерина. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗВИВАЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	199
Кузьмін Віктор, Кузьміна Марія, Борисюк Світлана. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «231-СОЦІАЛЬНА РОБОТА».....	204
Кучумова Наталія, Білик Наталія. ВПЛИВ СТОСУНКІВ У ДИСТАНТНИХ СІМ'ЯХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ НА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.....	211
Лапіна Марина, Бойко Єлизавета. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ ДОПОМОГИ ОСОБАМ З АДИКТИВНОЮ ХАРЧОВОЮ ПОВЕДІНКОЮ	216
Леврінц Маріанна. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ США	221
Литвинова Світлана. ЗАСОБИ І СЕРВІСИ ХМАРО ОРІЄНТОВАНИХ СИСТЕМ ВІДКРИТОЇ НАУКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ЛІЦЕІВ	225

Лобачова Ірина. КОМУНІКАТИВНІ ВПРАВИ В УДОСКОНАЛЕННІ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	231
Лоїк Галина, Вихрущ Віра, Брижак Надія. СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	235
Лютий Володимир. АНАЛІЗ СТАНУ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	238
Маргітич Агнета. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ КОЛЕДЖУ	245
Маркова Наталія. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ МОЛОДІ ДО ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ.....	250
Мартин Оксана. ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	254
Мельник Тетяна. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ ГРИ В ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗВО ДО УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	259
Мельничук Вікторія. ПОКАЗНИКИ І КРИТЕРІЇ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ ДО КОМЕРЦІЙНОГО СЕКСУ	263
Мешко Галина, Мешко Олександр. ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS СТУДЕНТІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПЕДАГОГІКА»	267
Михнюк Сергій. ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	272
Молоченко Інна. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ	280
Назаревич Леся, Денисюк Надія, Котовська Таміла. СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ КРАЇНОЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	284
Наконечна Лариса. МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРОБЛЕМА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	289
Носенко Юлія. ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСОБІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ВІДКРИТОЇ НАУКИ.....	293
Опачко Магдаліна, Попадич Олена, Ключарова Андреа. ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА ІННОВАЦІЙНОГО ДИДАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»	299
Орос Віктор, Петечук Василь, Петечук Юлія. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ	305
Осадча Наталія. ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТІ ДО ПОТРЕБ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	311
Островська Маріанна. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	315
Пермінова Владислава, Сікалюк Анжела, Шендерук Олена. ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	320
Поберецька Вікторія. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ.....	325
Повідайчик Михайло. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ.....	329

Повідайчик Оксана, Попик Мар'яна, Реблян Антоніна. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	333
Повідайчик Оксана, Хоминець Світлана, Логвиненко Олександр. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....	338
Поліщук Олена. ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ	343
Попович Василь. РОЛЬ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	350
Пришляк Оксана. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	355
Романишина Оксана, Дундюк Артем. ДУАЛЬНА ОСВІТА ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ	361
Романовська Діана, Мінтянська Роксолана. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	365
Сливка Лариса. «ЕРА КОПЧИНЬСЬКОГО» АБО РОЗВИТОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ШКІЛЬНОЇ ГІГІЄНИ У ПОЛЬЩІ ЗА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ ХХ СТ.	371
Смагін Ігор. БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ» У НОРМАТИВНОМУ КОНТЕКСТІ ТА ПРАКТИЦІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	375
Смук Оксана. ФЕНОМЕН ІНТЕРНЕТ-АДИКЦІЇ ЯК ГОЛОВНА ДЕТЕРМІНАНТА ПАТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ	381
Собченко Тетяна. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	384
Сороко Наталія. ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ДЛЯ ПІДТРИМКИ STEAM ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ	387
Староста Володимир. ПОВТОРНЕ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ В MOODLE.....	391
Стинська Вікторія. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	396
Товканець Ганна. ДІАГНОСТИКА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	400
Товканець Оксана. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	405
Трифоновна Олена. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАСАДАХ САМООРГАНІЗАЦІЇ Й ІНТЕГРАЦІЇ ПРИРОДНИЧИХ НАУК, ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	410
Трубавіна Ірина, Цибулько Людмила, Мартинюк Анна. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ТА ЧЛЕНАМИ ЇХ СІМЕЙ ТА ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД.....	414
Тушко Клавдія, Совва Сергій. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТАРТ-АП-ТЕХНОЛОГІЇ» МАЙБУТНІМ ОФІЦЕРАМ-ПРИКОРДОННИКАМ.....	419
Фіземі Октавія. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІКИ ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ДИДАКТИКА»	423
Філімонова Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ	427
Фурда Ірина, Урбановська Тетяна, Парфанович Іванна. ПОРУШЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ У СТОСУНКАХ ДІВЧИНИ І ХЛОПЦЯ.....	431

Цюняк Оксана, Розлуцька Галина, Кравець Оксана. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	435
Черепаня Марія. СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОЇ ОСВІТИ ЗАКАРПАТТЯ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ З БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	439
Шищенко Інна, Чкана Ярослав, Мартиненко Олена. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ	444
Шиян Надія, Криворучко Аліна, Стрижак Світлана. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	450
Шкирта Ігор, Лазар Василь, Базар Наталія. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	455
Шостачук Андрій. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕБУДОВИ ВИЩОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	460
Шукатка Оксана, Криворучко Ілля. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЮ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	465
Юрків Ярослава, Луканов Дмитро. ТРУДНОЦІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ЖИТТЯ	469
Яструб Оксана. СИНХРОНІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ	473
Желанова Вікторія. ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТИ	477
Шандор Федір. РІЗНОВИДИ ГРУП МАСОВОЇ ПОВЕДІНКИ, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ ГРУПОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	481

CONTENTS

Atroshchenko Tetiana. SCIENTIFIC PROJECTIONS OF THE PHENOMENON OF PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE EDUCATORS	15
Balukhtina Olena. MENTORING FOR ORPHANS AND CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE IN UKRAINE: WAYS TO OPTIMIZE THE PROCESS.....	19
Bartkiv Oksana, Smalko Oksana. FORMATION OF FUNDAMENTALS OF PEDAGOGICAL SKILLS OF FUTURE TEACHERS.....	24
Bartosh Olena. BILINGUAL INTERCULTURAL EDUCATION AS AN IMPORTANT PRECONDITION OF PROVIDING THE EFFECTIVE INTERCULTURAL INTERACTION IN THE AMERICAN MULTINATIONAL SOCIETY	29
Beskorsa Olena. MOOC: PLATFORMS OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS OF ENGLISH.....	33
Bondar Tamara. HISTORICAL OVERVIEW OF U.S. INCLUSIVE EDUCATION FEDERAL LEGISLATION	39
Bondarchuk Natalia, Chernov Viktor, Tymochko Oleksandr. METHODICAL ASPECTS OF ORGANIZING AND CONDUCTING ROLE MOBILE GAMES IN PHYSICAL CULTURE CLASSES OF PRIMARY SCHOOL.....	44
Borysenko Karyna, Bader Svitlana. FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE.....	48
Vakaliuk Tetiana, Ivanova Svitlana, Kilchenko Alla. ELECTRONIC PORTFOLIO AS A TOOL OF REFLECTING THE RESULTS OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITIES OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	53
Varha Nataliia, Ruhle Viktoria. ACCESSIBILITY OF TOURIST OBJECTS INFRASTRUCTURE IN THE TRANSCARPATHIAN REGION (ON THE BASIS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH).....	59
Varnavska Inna, Cheremisin Oleksandr. STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF CULTURAL COMPETENCE	64
Verbivskiy Dmytrii, Sikora Yaroslava, Usata Olena. MEDIA LITERACY AS ONE OF THE COMPONENTS OF THE PROCESS OF PREPARATION OF A MODERN TEACHER OF VOCATIONAL TRAINING	69
Vyspinska Nataliia. DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A PREREQUISITE OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT IN CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS.....	73
Harapko Vitaliia, Bedevelska Marianna. RISKS OF LACK OF TRADITIONAL EDUCATIONAL PROCESS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC (ON UNESCO MATERIALS).....	79
Garbar Svitlana. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE USE OF ANIMATED FILMS IN THE EDUCATION AND EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN	83
Holovko Olha. TRAINING METHODS OF DEVELOPING FUTURE EDUCATION MANAGERS’ DEMOCRATIC CULTURE	88
Hromova Nataliia. EFL STUDENTS’ ATTITUDE TO CRITICAL READING.....	93
Humeniuk Iryna. THE WORKING PROGRAMME OF THE ACADEMIC COURSE: THE COMPETENCE VECTOR.....	97
Husak Ludmyla, Radzihovska Larisa. USAGE OF THE MANAGEMENT LEARNING SYSTEM MOODLE IN THE PROCESS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER AND APPLIED MATHEMATICS.....	104
Danylenko Oleksandr. EXPERIENCE OF APPLICATION OF MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES IN FORMATION OF ABILITY TO USE NAVIGATION EQUIPMENT OF INTEGRATED CURRENT	108
Derkach Svitlana. MOTIVES FOR CHOOSING A CAREER OF TEACHING ENGLISH	112
Dzhoha Olha. CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF PRODUCTION AND TECHNOLOGICAL READINESS OF BACHELORS OF FOOD TECHNOLOGIES	116

Dzhuhan Volodymyr, Dzhuhan Ruslana. SUPPORTING THE NEEDS OF ELDERLY PEOPLE THROUGH FORMAL AND INFORMAL SUPPORT NETWORKS	122
Drozdova Veronika, Rogulska Oxana, Rudnitska Kateryna. FEATURES OF USING PROJECT-BASED TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF DISTANCE FOREIGN LANGUAGE LEARNING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	127
Yepikhina Maryna. IMPLEMENTATION OF PARTNERSHIP PEDAGOGY IDEAS IN THE MODERN DIMENSION	133
Zhylenko Ruslan. COMPARATIVE STUDY OF THE CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS AT THE NATIONAL LEVEL AND IN CARPATHIAN REGION OF UKRAINE	137
Zaika Vitalii, Heta Alla, Vyshar Yevheniia. COMMUNICATIVE POTENTIAL OF FUTURE SOCIAL WORKERS	148
Zozulyak-Sluchyk Roksoliana. BASIC PRINCIPLES OF THE SYSTEM OF FORMATION OF PROFESSIONAL AND ETHICAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL SPHERE.....	153
Zoska Yana, Stadnyk Alona, Evseeva Kateryna. METHODS OF TEACHING SOCIOLOGICAL DISCIPLINES FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «231-SOCIAL WORK».....	157
Ziablovska Daryna. FEATURES OF ORGANIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF DESIGNERS IN THE EUROPEAN HIGHER SCHOOL	162
Ivashchuk Olena, Ivashchuk Dmytro. USE OF MEDICAL INFORMATION SYSTEMS IN PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS	166
Karnaukh Lesia, Kravchuk Nelia. STUDY OF GENDER SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONTEXT OF SOCIAL-AND-HISTORICAL DEVELOPMENT OF SOCIETY.....	170
Kin Olena. THE ROLE OF PUBLIC ACTIVITY IN THE FORMATION OF NATIONAL SELF-CONSCIOUSNESS OF HIGHER EDUCATION	175
Kobriy Olha, Broda Mariana. LEGAL PRINCIPLES FOR DEMOCRATIZATION OF CONSCIOUSNESS IN THE FUTURE TEACHER OF ENGLISH	179
Kozubovska Iryna, Postolyk Maria, Sidun Larisa. GAME-BASED METHOD IN MULTICULTURAL TRAINING OF SPECIALISTS IN US HIGHER EDUCATION	185
Korostel Petro. PROFESSIONAL ORIENTATION OF THE COURSE «BASICS OF COMPUTER GRAPHICS» IN THE SYSTEM OF TRAINING OF A PEDAGOGUE OF PROFESSIONAL LEARNING.....	189
Kosyk Victoriia, Tropina Marija. POTENTIAL OF CLOUD TECHNOLOGIES FOR THE PROBLEMS OF AUTOMATED DESIGN SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION.....	194
Kryshinets-Andyaloshyi Kateryna. ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF THE DEVELOPING ENVIRONMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION.....	199
Kuzmin Victor, Kuzmina Mariia, Borysiuk Svitlana. PECULIARITIES OF TEACHING THE SUBJECT «METHODS OF SOCIAL RESEARCH» FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «231-SOCIAL WORK».....	204
Kuchumova Nataliia, Bilyk Nataliia. THE INFLUENCE OF RELATIONS IN DISTANT FAMILIES OF MIGRANT WORKERS ON THE UPBRINGING OF CHILDREN	211
Lapina Maryna, Boiko Yelyzaveta. SOCIAL WORK IN THE SYSTEM OF ASSISTANCE TO THE PERSONS WITH ADDICTIVE EATING BEHAVIOR.....	216
Levrints (Lórinicz) Marianna. DIRECTIONS FOR RENEWAL OF THE UKRAINIAN SYSTEM OF FOREIGN LANGUAGE TEACHER EDUCATION ON THE BASIS OF US EXPERIENCE.....	221
Lytvynova Svitlana. TOOLS AND SERVICES OF CLOUD-ORIENTED OPEN SCIENCE SYSTEMS FOR LYCEUM TEACHERS PROFESSIONAL DEVELOPMENT	225
Lobachova Iryna. COMMUNICATIVE TASKS FOR IMPROVING FOREIGN LANGUAGE SPEAKING COMPETENCE OF PROSPECTIVE TEACHERS	231

Loik Halyna, Vyhrushch Vira, Bryzhak Nadiya. SPECIFICS OF PREPARING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE PROFESSIONAL ACTIVITY IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION	235
Liutyi Volodymyr. ANALYSIS OF THE LANGUAGE COMPETENCE OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE OFFICERS	239
Margitych Agneta. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ORGANIZATIONAL CULTURE OF THE COLLEGE STUDENT COMMUNITY	245
Markova Natalia. GENDER FEATURES OF YOUTH'S SENSITIVITY TO THE DESTRUCTIVE INFLUENCE OF SOCIAL INTERNET NETWORKS	250
Martyn Oksana. PEDAGOGICAL TEACHER TRAINING IN THE SCANDINAVIAN COUNTRIES AS AN OBJECT OF PEDAGOGICAL RESEARCH	254
Melnyk Tetiana. PRACTICAL ASPECTS OF USING A BUSINESS GAME IN THE PREPARATION OF FOREIGN STUDENTS OF MEDICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FOR UKRAINIAN- LANGUAGE COMMUNICATION	259
Melnychuk Victoria. INDICATORS AND CRITERIA OF THE PROBLEM OF INVOLVING ADOLESCENTS IN COMMERCIAL SEX	263
Meshko Halyna, Meshko Oleksandr. SOFT SKILLS FORMATION OF THE NON-PEDAGOGICAL SPECIALTIES STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDYING THE COURSE «PEDAGOGY»	267
Mykhniuk Serhii. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF TRAINING FUTURE SOCIAL WORKERS IN EUROPEAN COUNTRIES	272
Molochenko Inna. REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN UKRAINE	280
Nazarevych Lesia, Denysiuk Nadia, Kotovska Tamila. SPECIFIC FEATURES OF STUDYING CROSS-CULTURAL TEXTS IN CLASSES OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE	284
Nakonechna Larysa. LANGUAGE ENVIRONMENT AS A PROBLEM OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE CONTEXT OF TEACHING A FUTURE TEACHER TO PROFESSIONAL ACTIVITY	289
Nosenko Yuliia. EVOLUTION OF OPEN SCIENCE TOOLS AND TECHNOLOGIES	293
Opachko Magdalyna, Popadych Olena, Křučarová Andrea. DEFINING THE INDICATOR OF INNOVATIVE DIDACTIC POTENTIAL ON THE THIRD (EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC) LEVEL OF SPECIALTY «011 EDUCATIONAL, PEDAGOGICAL SCIENCES»	299
Oros Viktor, Petechuk Vasyl, Petechuk Yuliia. DEVELOPMENT OF CREATIVE PERSONALITY ABILITIES BY MEANS OF DEVELOPING TRAINING IN THE SYSTEM OF MATHEMATICAL EDUCATION	305
Osadcha Nataliya. ON THE PROBLEM OF ADJUSTMENT OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING PROCESS AT UNIVERSITIES TO THE NEEDS OF ETHNIC MINORITIES OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC	311
Ostrovska Marianna. FEATURES OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF PRIMARY SCHOOL REFORM	315
Perminova Vladyslava, Sikaliuk Angela, Shenderuk Olena. THE USE OF ACTIVE TEACHING METHODS IN FORMING THE PROFESSIONAL LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS	320
Poberetska Victoria. ORGANIZATION AND METHODS OF RESEARCH AND EXPERIMENTAL WORK ON TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEAGUES FOR INTEGRATED TEACHING OF STUDENTS	325
Povidaichyk Mykhailo. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF THE COMPETITIVENESS OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS	329
Povidaychuk Oksana, Popyk Mariana, Reblyan Antonina. FEATURES OF SCIENTIFIC RESEARCH WORK OF FUTURE SPECIALISTS OF HOSPITALITY INDUSTRY IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING	333

Povidaychuk Oksana, Khomynets Svitlana, Lohvynenko Oleksandr. SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITY AS A FACTOR OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL MOBILITY OF A MODERN SPECIALIST.....	338
Polishchuk Olena. TO THE STUDY OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL READINESS OF SENIOR GRADE STUDENTS REGARDING PROFESSIONAL CHOICE.....	343
Popovych Vasyl. THE ROLE OF PROJECT MANAGEMENT IN THE SOCIAL SERVICE SPHERE OF THE POPULATION.....	350
Pryshlyak Oksana. CONCEPTUALIZATION OF THE MODEL OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE PROFESSIONALS OF SOCIONOMIC PROFESSIONS.....	355
Romanyshyna Oksana, Dundiuk Artem. DUAL EDUCATION AS ONE OF THE CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE.....	361
Romanovska Diana, Mintianska Roksolana. FEATURES OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONVENTION OF THE COVID-19 PANDEMIC.....	365
Slyvka Larysa. «ERA OF KOPCHYNSKYI» OR DEVELOPMENT OF THEORY AND PRACTICE OF SCHOOL HYGIENE IN POLAND IN THE INTERVAL PERIOD OF THE TWENTIETH CENTURY.....	371
Smagin Igor. MULTIPLE MEANING OF THE CONCEPT «CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT» IN THE REGULATORY CONTEXT AND EDUCATIONAL ACTIVITY PRACTICE.....	375
Smuk Oksana. THE PHENOMENON OF INTERNET ADDICTION AS THE MAIN DETERMINANT OF PATHOLOGICAL CULTURE IN THE GLOBALIZATION ENVIRONMENT.....	381
Sobchenko Tetyana. USE OF DIGITAL TOOLS IN POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION.....	384
Soroko Nataliia. USING VIRTUAL REALITY IN SUPPORT STEAM APPROACH FOR GENERAL SCHOOL.....	387
Starosta Volodymyr. COMPUTER-ORIENTED RE-TESTING OF STUDENTS AND POSTGRADUATE STUDENTS STUDY RESULTS IN MOODLE.....	391
Stynska Viktoriia. NORMATIVE-JURIDICAL REGULATION OF CHARITABLE ACTIVITY IN UKRAINE.....	396
Tovkanets Hanna. DIAGNOSIS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER.....	400
Tovkanets Oksana. FEATURES OF TRAINING SPECIALISTS IN EDUCATION MANAGEMENT IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS.....	405
Tryfonova Olena. FEATURES OF CREATING AN EDUCATIONAL ENVIRONMENT BASED ON SELF-ORGANIZATION AND INTEGRATION OF NATURAL SCIENCES, DIGITAL TRANSFORMATION AND COMPUTER TECHNOLOGY.....	410
Trubavina Irina, Tsybulko Liudmyla, Martyniuk Anna. SOCIAL WORK WITH MILITARY SERVICEMEN AND MEMBERS OF THEIR FAMILIES AND MILITARY AND SOCIAL WORK IN UKRAINE: HISTORICAL ASPECT AND FOREIGN EXPERIENCE.....	414
Tushko Klavdiia, Sovva Serhiy. METHODOLOGY OF TEACHING THE STUDY-TECHNOLOGY DISCIPLINE TO FUTURE BORDER OFFICERS.....	419
Fizeshi Oktaviia. PECULIARITIES OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PEDAGOGY FOR TEACHING THE COURSE «DIDACTICS».....	423
Filimonova Iryna. FEATURES OF THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESSES OF CONDUCTING PRACTICAL ON FOOD PROFILE SPECIAL COURSES.....	427
Furda Iryna, Urbanovska Tetyana, Parfanovych Ivanna. DISORDERS OF COMMUNICATION IN RELATIONSHIPS BETWEEN GIRLS AND BOYS.....	431
Tsiuniak Oksana, Rozlutska Halyna, Kravets Oksana. FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	435

Cherepania Mariia. COOPERATION OF BOADINGT SCHOOLS WITH CHARITABLE ORGANIZATIONS OF TRANSCARPATHIA OF THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY	439
Shyshenko Inna, Chkana Yaroslav, Martynenko Olena. PROSPECTS OF THE MOBILE APPLICATIONS USE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MATHEMATICS.....	444
Shyian Nadiia, Kryvoruchko Alina, Stryzhak Svitlana. PREPARING FUTURE CHEMISTRY TEACHERS FOR THE USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL ACTIVITIES	450
Shkyrta Ihor, Lazar Vasyl, Bazar Nataliia. FORMATION OF FUNDAMENTALS OF COMPUTER LITERACY OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE PROCESS OF VOCATIONAL EDUCATION	455
Shostachuk Andrii. THE SOME ASPECTS OF THE RECONSTRUCTION OF THE HIGHER ENGINEERING EDUCATION IN UKRAINE	460
Shukatka Oksana, Kryvoruchko Ilyia. THE HISTORICAL BACKGROUND OF LEGAL AND REGULATORY LEGISLATION ON PRESERVATION OF HEALTH IN QUARANTINE CONDITIONS	465
Yurkiv Yaroslava, Lukanov Dmytro. DIFFICULTIES OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF VULNERABLE GROUPS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS TO NEW LIVING CONDITIONS.....	469
Yastrub Oksana. SYNCHRONIZATION OF COMPETENCIES OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION AS A REQUIREMENT OF NOWADAYS.....	473
Zhelanova Victoriya. IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARITY STRATEGY IN MODERN HIGHER EDUCATION	477
Shandor Fedir. VARIETIES OF GROUPS OF MASS BEHAVIOR FORMED IN THE PROCESS OF GROUP SOCIAL WORK.....	481

УДК 159.9.072:[373.5-057.874:331.54]
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.343-349

Поліщук Олена Романівна

аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна
polishchuk_olena21@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4617-8245>

ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ

Анотація. Сьогодні вкрай необхідна модернізація системи професійної орієнтації населення в Україні відповідно до вимог ринкової економіки змісту, форм і методів профорієнтаційної діяльності, запитів суспільства та досягнень видатних науковців у вивченні професійного становлення й особистісного розвитку особистостей. Формується потреба критичного переосмислення минулого, удосконалення його здобутків і збагачення найкращими зразками світової науки та практики. Саме це дасть змогу виявити ознаки дисбалансу між попитом та пропозицією на ринку праці, визначити перспективи розвитку теорії та методики професійної орієнтації дітей, молоді та дорослих людей в Україні. Перед випускниками шкіл стоїть проблема вибору шляху підготовки до майбутньої професії. Часто професійне навчання в закладі обирається випадково. Половина випускників шкіл одразу влаштовуються на роботу, не маючи при цьому спеціальної підготовки і через це професійних перспектив кар'єрного зросту. Мета статті полягає в теоретичному аналізі наукової проблеми соціально-психологічної готовності старшокласників до вступу до закладів вищої освіти, розкритті проблеми професійного самовизначення особистості в умовах ринкових процесів. Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури; порівняльно-історичний метод зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо вивчення соціально-психологічної готовності як соціально-психологічного феномену.

Ключові слова: соціально-психологічна готовність; професійне самовизначення старшокласників; соціально-професійне самовизначення; особистість; вибір професії; професійне навчання.

Вступ. Кожен з нас ставить собі питання: який шлях обрати в житті, як знайти роботу та отримувати гідну заробітну плату. Саме таку мету – допомогти зробити правильний вибір майбутньої професії, створити нові робочі місця для молоді – і ставлять перед собою ініціатори Українського Пакту заради молоді-2020.

Відповідно до концепції модернізації української системи освіти соціально-професійне самовизначення є метою загальної середньої освіти і по-роджує проблему визначення готовності особистості до соціально-професійного самовизначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку науки проблему готовності пов'язують із процесами розвитку особистості як суб'єкта формування стратегії життєдіяльності (К. А. Абульханова-Славська [1]), вільного вибору (В. О. Петровський [23]), екзистенціального вибору і сенсу (Д. О. Леонтьєв [20]), соціалізації (І. М. Кон [15]), реалізації творчого мислення (М. М. Кашапов [13]); з виробленням здатності до свідомого і самостійного будування перспектив свого розвитку (М. С. Пряхников [25]); формування професійно важливих якостей суб'єкта праці (Ю. П. Поваренков [24]), саморегуляції довольної активності людини (О. О. Конопкин [17]), психологічної готовності підлітків до вибору професії (І. О. Ревина [26]).

Мета статті полягає в теоретичному аналізі наукової проблеми формування соціально-психологічної готовності старшокласників до професійного вибору.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури; порівняльно-історичний метод у вивченні зарубіжного та вітчизняного досвіду формування соціально-психологічної готовності як соціально-психологічного феномену.

Виклад основного матеріалу. Сучасним підліткам доводиться визначатися з майбутньою професією раніше, ніж колишнім. Система загальної середньої освіти була влаштована так, що прийняття рішення

можна було відкласти до 10 – 11-го кл. Сьогодні ж у зв'язку з її інтенсивною модернізацією проблема необхідності визначення з вибором професії постає вже в 9 класі, оскільки з 10 класу розпочинається підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з профільних предметів для вступу до закладів вищої освіти.

Учні 9-х класів основної школи відчувають серйозні труднощі у виборі: продовжувати навчатися в школі чи вступати на навчання до коледжу або училища. Зазвичай на їх вибір впливають випадкові фактори, наприклад, вступив за компанію з товаришами, за порадою дорослих, які часто переоцінюють або недооцінюють здібності і можливості дітей. Нерідко школярі потрапляють під вплив засобів масової інформації та суспільних стереотипів, вважаючи, що мають достатньо інформації про ту чи ту професію і саме цим пояснюють свій вибір профіля майбутнього навчання [31]. Дослідники причинами несвідомого вибору підлітками майбутньої професії називають серед інших відсутність державної зацікавленості в соціальному супроводі підготовки майбутніх кадрів ще в шкільних стінах (випускників); небажання педагогічних працівників приділяти достатньо уваги школярам та надавати їм під час самовизначення психолого-педагогічну підтримку (С. М. Чистякова) [31].

Професійне самовизначення – це процес формування особистості, її ставлення до професійно-трудового середовища і способів власної реалізації в ньому. Це довготривалий процес узгодження внутрішньоособистісних і соціально-професійних вимог протягом життєвого і трудового шляху. Професійне самовизначення передбачає вибір кар'єри у сфері, де потрібно докласти зусилля і особистісні можливості.

У педагогічній теорії відомі різноманітні концепції професійного самовизначення особистості. Аналіз зарубіжної наукової літератури, яка стосується цієї проблеми, показав, що протягом тривало-

го часу існували дві самостійні теорії професійного самовизначення: діагностична та виховна.

Діагностична концепція (концепція професійного управління) ґрунтувалася на трьох принципах вибору професії: розумінні і врахуванні власних професійних можливостей і здібностей, розумінні вимог професії до людини і перспектив професійного росту, вмінні правильно співвідносити ці фактори.

Пізніше дослідники встановили зв'язок успішного професійного самовизначення і мотивації праці. Було виявлено залежність професійного самовизначення від особливостей процесу розвитку індивіда. На цій основі з'явилося ряд теорій професійного розвитку, які розглядали процес професійного розвитку як накопичення особистістю певних уявлень про себе.

У вітчизняній педагогіці виховна концепція професійного самовизначення була предметом дослідження І. Н. Голомштока та його колективу. За цією концепцією формування професійного самовизначення особистості відбувається відповідно до запланованих впливів, а особистість розглядають як об'єкт цього впливу. Зважаючи на цю концепцію, педагоги та психологи досліджували різноманітні аспекти підготовки школярів до професійного самовизначення [31].

Довгий час теоретичною основою вітчизняної системи профорієнтації була виховна концепція, але в останні роки вона зазнала різкої критики. У концепції професійного самовизначення, розробленій науковцями під керівництвом професора С. М. Чистякової, «Я-концепція» особистості відображає її особистісне розуміння переживань і намірів, відношення до предметних дій у професійній діяльності в конкретних умовах [31].

В останні роки принципи змінилися умови професійного самовизначення молоді, а саме:

- змінилися структура та зміст загальної, повної загальної середньої освіти, неповної професійної і вищої професійної освіти, що приводить підлітка до необхідності роби важливі і важкий для себе вибір виду майбутньої освіти;
- більш жорсткий, цілеспрямований відбір на конкурсній основі випускників повної загальної середньої освіти для майбутнього навчання, що будується за принципом профільної диференціації;
- раннє дорослішання (не тільки фізична, а й «соціальна» акселерація) молоді в умовах нових відносин у суспільстві, коли в соціальному плані вони повинні вести себе як дорослі, а в психологічному – залишаються ще дітьми;
- ускладнення вибору професії в умовах ринкової економіки, для якої характерні конкурентоспроможність, високі вимоги до професіоналізму, професійна мобільність працівника;
- виникнення складних, незвичних для нашого суспільства економічних процесів, таких як: різке розшарування суспільства за матеріальним станом, безробіття, різноманітні освітні запити різних соціальних і професійних груп, складність при працевлаштуванні й оплаті праці, особливо молодих працівників (Н. С. Касаткіна) [12].

Є. О. Клімов професійне самовизначення трактує як «...важливий прояв психічного розвитку, формування себе як повноцінного учасника суспільства, який займається чимось корисним і входить до спільноти професіоналів» [14, с. 39]. На думку науковця, вибір професії здається досить легким та короткотривалим і насправді здійснюється за формулою «м'яте, плюс все попереднє життя» [14, с. 40].

Аналізуючи потенційні можливості самореа-

лізації особистості, М. С. Пряжников пропонує сім типів її самовизначення:

1. Самовизначення в конкретній трудовій діяльності. Для цього типу самовизначення характерна самореалізація під час діяльності. Працівник знаходить сенс своєї діяльності у якісному виконанні трудової функції або операції (наприклад, робота на конвеєрі). Свобода вибору і діапазон дій людини мінімальні. Для багатьох працівників така робота є одноманітною та монотонною, майже нестерпною. Тому організатори виробництва намагаються збагатити таку роботу додатковими функціями за рахунок зміни характеру виконання операцій, зміцнюють корпоративну культуру, чим розширюють можливості самореалізації працівників. Зауважимо, що деякі люди отримують задоволення від такої одноманітної роботи.

2. Самовизначення на конкретній трудовій посаді передбачає виконання досить різноманітних функцій (наприклад, робота токаря). Для цієї посади визначені певні правила і виробничі завдання, обмежене виробниче середовище та засоби праці. Можливості самореалізації на цій посаді значно більші, аніж у першому випадку. Зміна конкретної трудової посади негативно впливає на якість і продуктивність роботи та викликає невдоволення працівника.

3. Самовизначення на рівні конкретної спеціальності передбачає порівняно безболісну зміну різних трудових посад, що розширює можливості самореалізації особистості (наприклад: водій автотранспорту легко керує будь-якими видами автомобілів).

4. Самовизначення в конкретній професії передбачає здатність працівника виконувати суміжні види трудової діяльності. Як відомо, професія об'єднує групу споріднених спеціальностей, тому працівник обирає вже спеціальність, а не лише трудові посади.

5. Життєве самовизначення. До нього, окрім професійної діяльності, належить навчання, дозвілля, вимушене безробіття. По суті, йдеться про вибір способу життя людини. Значимо, що значна кількість людей бачить сенс свого життя не у професійній діяльності. Життєве самовизначення передбачає не тільки вибір і реалізацію людиною тих чи тих соціальних ролей, а й вибір нею стилю життя. Професія може стати засобом реалізації обраного способу життя.

6. Більш важкий тип – особистісне самовизначення – найвищий прояв життєвого самовизначення, коли людина стає господарем ситуації і всього свого життя. Особистість піднімається і над професією, і над соціальними ролями і стереотипами. Людина не просто оволодіває соціальною роллю, а створює нові ролі і до певної міри займається соціально-психологічним створенням норм, коли ті, хто поряд, говорять про неї не як про хорошого інженера, лікаря, педагога, а просто як про унікальну і неповторну особистість. Отже, особистісне самовизначення – це створення самобутнього «образу Я», постійний розвиток цього образу й утвердження його серед людей.

7. Найважчий тип – самовизначення особистості в культурі. Тут обов'язково виявляється внутрішня активність, спрямована на «продовження себе в інших людях», що певною мірою дає змогу говорити про соціальне безсмертя людини. Найвищий тип самовизначення проявляється в значному внеску особистості в розвиток культури (виробництво, культура, наука, релігія) [25].

У зазначених вище представлених типах самовизначення М. С. Пряжников умовно виділяє п'ять рівнів самореалізації людини (критерії виділення рівнів – внутрішнє прийняття людиною діяльності і

ступінь творчого ставлення до неї):

- 1) агресивне неприйняття виконання діяльності (деструктивний рівень);
  - 2) прагнення мирно уникнути цієї діяльності;
  - 3) виконання певної діяльності за зразком, шаблоном, інструкцією (пасивний рівень);
  - 4) прагнення вдосколювати, виконувати по своєму окремі елементи роботи;
  - 5) прагнення збагатити, вдосколювати діяльність у цілому (творчий рівень) [25, с. 20–24].
- «Професійне самовизначення – це не просто

вибір професії або альтернативних сценаріїв професійного життя, а своєрідний творчий процес розвитку особистості, – зазначає Е. Ф. Зеєр [10, с. 53]. – Процес професійного самовизначення не зводиться до одноманітного акту вибору професії, і не завершується професійною підготовкою за обраною спеціальністю, він продовжується протягом усього професійного життя» [10, с. 104].

Е. Ф. Зеєр визначає такі особливості професійного самовизначення на різних стадіях становлення особистості:

Таблиця 1.

Професійне самовизначення на різних стадіях становлення особистості

Вік	Стадії професійного становлення	Способи професійного самовизначення
Дитинство (до 7 років)		Професійно-рольові ігри
Молодший шкільний вік		Професійні індукції
Підлітковий вік (до 15 років)	Первинна амбівалентна оптація	Професійно забарвлені фантазії; романтично забарвлені професійні наміри
Рання юність (до 18 років)	Вторинна романтична оптація	Ситуативний вибір навчально-професійного напрямку; вибір професійної освіти і професійної підготовки
Юність (до 23 років)	Професійна освіта і професійна підготовка	Самовизначення в навчально-професійному полі
Молодість (до 27 років)	Професійна адаптація	Кристалізація професійного напрямку
	Первинна професіоналізація	Самовизначення на конкретному робочому місці
Зрілість (до 33 років)	Вторинна професіоналізація	Самовизначення в професії
Зрілість (до 60 років)	Професійна майстерність	Самовизначення в професійній культурі
Похилий вік (до 75 років)	Моніторинг-наставництво	Самовизначення в суспільно корисному і сімейно-побутовому житті

Отже, професійне самовизначення є важливим фактором самореалізації особистості в конкретних професії та культурі.

Постійний пошук свого місця у світі професій дозволяє особистості знайти сферу діяльності для повної самореалізації, для «наповнення» себе.

Для учителів і батьків учнів шкіл основним завданням є формування загальної готовності до самовизначення (в обох випадках це може бути конкретний вибір, наприклад, вибір спеціалізованої школи для обдарованих), а старшокласників і випускників – це допомога в конкретному виборі.

Самовизначення старшокласників у виборі професії безпосередньо пов'язане з їх готовністю враховувати свої бажання із здібностями та можливостями. Готовність являє собою синтез психологічних феноменів, таких як прагнення особистості до певної діяльності, внутрішня позиція особистості та підготовленість до діяльності.

Існують різноманітні наукові підходи до структуризації готовності. Так, Л. В. Кондрашова запропонувала такі компоненти готовності до діяльності: мотиваційний (професійні установки та інтереси), морально-орієнтований (ціннісні орієнтації, професійна етика), пізнавально-операційний (професійна спрямованість уваги, пам'яті), емоційно-вольовий (вольові процеси, які забезпечують ефективність діяльності), ціннісний (самооцінка діяльності) [16].

А. І. Міщенко [28] основними компонентами готовності вважає пізнавальний (розуміння завдань діяльності), мотиваційний (прагнення до діяльності, потреба успішно виконувати обов'язки), вольовий (уміння управляти собою, зосереджувати вольові сили на виконанні завдань), емоційний (почуття обов'язку та особиста відповідальність за кінцевий

результат).

Аналіз підходів показав, що в педагогічній теорії поняття «готовність» розглядають як особливий стан особистості (Х. М. Дурай-Новакова [8]), наявність певних здібностей (В.О.Сластьонін [27]), системоутворювальна установка на діяльність з позитивним результатом і прагненням до вирішення педагогічних задач (Т. Б. Гершкович [6], М. Т. Громкова [7]).

У Словнику української мови в 11-ти томах подано таку дефініцію слова «готовність»: абстрактний іменник до «який зробив необхідне приготування, підготувався до чого-небудь», «доведений до повної готовності, придатний для використання або споживання; приготовлений», [29, т. 2, с. 148], «бажання зробити що-небудь» [29, т.2, с.187]. У педагогічному словнику поняття «готовність» розглядається як достатній рівень розвитку особистості, усвідомлення своїх інтересів. У психологічній енциклопедії поняття «готовність» трактується як цілеспрямоване вираження особистості, її переконань, поглядів, мотивів, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, знання, уміння та навички [21]. При цьому психологічною передумовою виникнення готовності особистості до виконання конкретного навчального або трудового завдання є розуміння, усвідомлення відповідальності, бажання досягнути успіху, визначення послідовності і способів роботи. Така готовність – це результат всебічного розвитку особистості з урахуванням вимог та особливостей професійної діяльності.

У зв'язку з використанням у педагогіці компетентнісного підходу як одного із провідних підходів до підготовки об'єкта до будь-якої діяльності, кожен із дослідників намагається дати своє визначення поняття «готовність», що представлено в таблиці 2.

Дефініція поняття «готовність»

Автор	Поняття «готовність»
С. Бризгалова	Готовність – цілісне особистісне динамічне утворення, набуте в результаті спеціального навчання, що містить взаємопов'язані елементи: науково-теоретичний, практичний та психологічний [5].
В. Копоруліна	Готовність – активно дієвий стан особистості, установка на певну поведінку, змобілізованість сил для виконання завдання [5].
О. Отич	Готовність - результат і показник якості підготовки, що реалізується та перевіряється в діяльності [5].
Л. Григоренко	Професійна готовність – сукупність професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та особистісних якостей [5].
Л. Кондрашова	Морально-психологічна готовність – основа готовності до педагогічної праці [5].
М. Левітов	Психологічна готовність до діяльності може бути тривалим або короточасним станом, який залежить від індивідуальних особливостей особистості. Вона є суттєвою умовою успішної професійної діяльності [5].
С. Максименко. О. Пелех	Готовність до того чи того виду діяльності – це цілеспрямоване вираження особистості, що охоплює її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, настанови [5].
К. Дурай-Новакова	Професійна готовність – цілісне відображення всіх підструктур особистості, зорієнтованих на повне й успішне виконання різноманітних функцій, складне структурне утворення, ядром якого є позитивні установки, мотиви й освоєні цінності професії [5].
В. Шадриков	Готовність до конкретної професійної діяльності залежить від сформованості психологічної структури діяльності та психологічних характеристик суб'єктів праці, професійного статусу [5].
А. Ліненко	Готовність – цілісне утворення, яке характеризує емоційно-когнітивну і вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певного спрямування [5].
О. Пехота	Готовність до професійного саморозвитку – складно структуроване утворення, яке забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного професійного саморозвитку майбутнього вчителя [5].
І. Гавриш	Готовність до інноваційної професійної діяльності – інтегративна якість особистості вчителя, що виявляється в діалектичній єдності всіх структурних компонентів, властивостей, зв'язків і відносин; складне особистісне утворення, що є умовою та регулятором успішної професійної діяльності вчителя [5].
Г. Троцько	Готовність майбутніх педагогів до виховної діяльності – це цілісне, складне, особистісне утворення, що забезпечує високий рівень педагогічної діяльності й охоплює професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, уміння долати труднощі, оцінювати наслідки своєї праці, професійно самоудосконалюватися [5].
С. Литвиненко	Готовність до соціально-педагогічної діяльності – це результат професійно-педагогічної підготовки, інтегральне багаторівневе динамічне особистісне утворення [5].
Д. Узнадзе	Готовність суб'єкта до дії у випадку наявності будь-якої потреби і ситуації її задоволення в суб'єкта викликає специфічний стан, який можна характеризувати як готовність, як установку його до певної діяльності, спрямованої на задоволення його актуальної потреби [5].
С. Гончаренко	Професійна готовність студента – це інтегративна особистісна якість й істотна передумова ефективності діяльності після закінчення ВНЗ [5].
С. Смірнова. Т.Шестакова	Професійна готовність студента – особистісна характеристика, яка проявляється в позитивній самооцінці себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності та прагненні займатися нею після закінчення ВНЗ. Вона допомагає молодому фахівцю успішно реалізовувати професійні функції, правильно використовувати набуті знання і досвід, зберігати самоконтроль і долати непередбачені перешкоди. Професійна готовність – вирішальна умова швидкої адаптації випускника до умов праці, подальшого його професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації [5].
В. Сластьонін	Професійно значуща здатність особистості, що поєднує в собі позитивне ставлення до діяльності (мотивацію); адекватні вимоги професійної діяльності до рис характеру, здібностей, проявів темпераменту; необхідні знання, вміння, навички; стійкі професійно важливі особливості процесів мислення [5].
В. Москалець	Психологічна готовність – активно дієвий стан особи, який забезпечує ефективну актуалізацію й використання набутих знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей в особливих умовах діяльності [5].
В. О. Адольф	Прояв компетентності, яка є важливою характеристикою будь-якої діяльності і складається із комплексу послідовних елементів: усвідомлення потреби; формування мотиву; вибір способів втілення діяльності; планування діяльності; аналіз переліку необхідних елементарних дій і виконання цих дій для досягнення цілі [2, с. 98–103].
О. В. Ананьїна	Наявність певних мотивів і здібностей, розуміння, усвідомлення відповідальності, бажання досягнути успіху, визначення послідовності і способів роботи, результат всебічного розвитку особистості з урахуванням вимог, особливостей діяльності професії [3, с. 65].

В. І. Блінов, І. С. Сергеев	Здатність (компетенція) застосовувати знання, уміння і практичний досвід для успішної трудової діяльності, яка є результатом освіти, сформованим на основі узгодження вимог освітніх установ і можливостей системи освіти [4].
М. І. Дьяченко, Л. А. Кандилович	Інтегрована якість особистості, яка включає в себе знання, уміння і навички, настрої на конкретні дії, на визначення поведінки, установка на активні дії, які зумовлені мотивами і психологічними особливостями особистості [9, с. 339].
Є. Ф. Зеєр	Інтегральна характеристика суб'єкта, яка проявляється в якісному здійсненні тієї чи тієї діяльності [10].
І. А. Зимня	Відрефлексована спрямованість особистості на її світогляд, професійно-предметну компетентність [11].
М. Д. Левітов	Стійка система професійно важливих якостей особистості, зокрема мотивації, позитивного ставлення до професії, досвіду, знань, здібностей і навичок, необхідних для успішної діяльності в багатьох ситуаціях [19].
Д. А. Микаєлян	Інтегральна якість особистості, яка виражає всі її підструктури: цілеспрямоване самовираження, переконання, погляди, відносини, мотиви, почуття, навички, установки, налаштованість на певну поведінку як прояв сформованості певної системи якостей, необхідних для успішного виконання тієї чи тієї діяльності [5].
С. М. Павлова	Внутрішня позиція особистості, яка спрямовує особистість на майбутню діяльність [22].

Проаналізувавши дефініцію готовності в працях вітчизняних та закордонних науковців, робимо **висновок**, що в педагогічних, психологічних і акмеологічних дослідженнях наукова категорія «готовність» не має однозначного трактування і визначається як системна характеристика; динамічне утворення; активний дієвий стан особистості; сукупність професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та особистісних якостей; цілеспрямоване вираження особистості; цілісне вираження всіх підструктур професійно-педагогічної підготовки; істотна передумова ефективності діяльності; вирішальна умова швидкої адаптації випускника до умов праці. Виходить, поняття «готовність» немає однозначного трактування. В ході аналізу психолого-педагогічної літератури нами було виявлено наступні інтерпретації поняття «готовність»: прояв компетентності, психологічна установка, наявність здібностей, стійкість, придатність до діяльності, багаторівнева структура особис-

тисних якостей, здібності людини.

Вивчивши праці попередників і їх досвід у визначенні характеристик поняття «готовність», ми сформулювали власне визначення: готовність – це стійка інтегрована якість особистості, в основі якої мотиви, знання, досвід, практичні навички і здібності, необхідні для успішного виконання певної діяльності. Саме їх старшокласники можуть реалізувати в професійному виборі, тому соціально-психологічну готовність старшокласників до професійного вибору ми визначаємо як результат пропедевтичної діяльності педагогів, спрямованої на формування в старшокласників, з одного боку, мотивації до вибору майбутньої професії, а з другого – знань, умінь і компетентцій, необхідних майбутньому спеціалісту-професіоналу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в дослідженні поняттєво-категоріального апарату професійного вибору особистості.

Список використаної літератури

- Абульханова-Славська К. А. Стратегия жизни. М. : Мысль, 1991. 299 с.
- Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография. Красноярск : КГПУ, 1998. 310 с.
- Ананьина Е. В. Готовность старшекласников к профессиональному самоопределению. *Человек. Спорт. Медицина*. 2006. № 8 С.62–67.
- Блинов В. И., Сергеев И. С., Синюшина И. В. Компетентностный подход в профессиональном образовании. М.: Издательство ООО «МЭЙЛЕР», 2010. 228 с.
- Варава І. П. Аналіз дефініції «готовність» у контексті професійної підготовки майбутніх техніків-програмістів : *Вісник Глухівського педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2018. Вип. 7. С.104–109.
- Гершкович Т. Б. Формирование готовности к педагогической деятельности и ее связь с индивидуальными стратегиями адаптации (на примере молодых преподавателей высшей школы) : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Екатеринбург, 2002. 218 с.
- Громкова М. Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности: учеб пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 415 с.
- Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. М., 1983. 24 с.
- Дьяченко М.И., Кандилович Л.А. Психология высшей школы: учебное пособие для вузов. Минск : Изд-во БГУ, 1981. 383 с.
- Зеєр Э. Ф. Психология профессий: учеб. пособие для студентов вузов. 2-е изд., перераб., доп. М.: Академ. Проект; Екатеринбург – Деловая кн., 2003. 336 с.
- Зимня И. А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании. *Ученые записки национального общества прикладной лингвистики*. 2013. №4 (4). С.16–31.
- Касаткина Н. Э. Теория и практика формирования профессионального самоопределения молодежи в условиях непрерывного образования : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. М., 1995. 416 с.
- Кашапов М. М. Психология профессионального педагогического мышления (методология, теория, практика). М.: Институт психологии РАН, 2003. 336 с.
- Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: учеб. пособие для вузов. Ростов-н/Д: Феникс, 1996. 512 с.
- Кон И. С. Социологическая психология. М.: Моск. Психол.-социал. Ин-т; Воронеж: МОДЭК, 1999. 560 с.
- Кондрашова Л. В. Концепція «Взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму». *Професійне становлення майбутнього вчителя : моногр.* Кривий Ріг : КДПУ, 2006. С.6–34.
- Конопкин О. А. Осознанная саморегуляция как критерий субъектности. *Вопросы психологии*. 2008. № 3. С.22–34.
- Конопкин О. А., Прыгин Г. С. Связь учебной успеваемости студентов с индивидуально-типологическими особенностями их саморегуляции. *Вопросы психологии*. 1984. № 3. С.42–52.
- Левитов Н. Д. О психологическом состоянии человека. М.: Просвещение, 1946. 344 с.

20. Леонтьев Д. А., Пилипко Н. В. Выбор как деятельность : личностные детерминанты и возможности формирования. *Вопросы психологии*. 1995. № 1. С.97–110.
21. Мижериков В. А. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений. Ростов-н/Д: Изд-во «Феникс», 1998. 544 с.
22. Павлова С. М. Формирование готовности к профессиональному самоопределению сельских старшеклассников: автореф... дис. канд. пед. наук: 13.00.01. М., 2006. 24 с.
23. Петровский В. А. Психология неадаптивной активности. М.: Горбунок, 1996. 224 с.
24. Поваренков Ю. П. Психология становления профессионала. Ярославль: Изд-во ЯГПУ, 2000. 98 с.
25. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение. М.: Просвещение, 1996. 107 с.
26. Ревина И. А. Исследование готовности школьников к осознанному профессиональному выбору. *Пед. обозрение*. 2007. № 3. С.100–106.
27. Сластенин В. А. Общая педагогика: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. М.: ВЛАДОС, 2003. 288 с.
28. Сластенин В. А., Исаев И. Ф., Мищенко А. И., Шиянов Е. Н. Педагогика: учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений. М.: Школа-Пресс, 1997. 512 с.
29. Словник української мови: в 11 т.; за ред. І. К. Білодід К.: Наукова думка. 1970-1980. URL: http://ukrlit.org/slovnuk/slovnuk_ukrainkoi_movu_v_11_tomakh. (дата звернення: 15.03.2021).
30. Чистякова С. Н. Проблема самоопределения старшеклассников при выборе профиля обучения. *Педагогика*. 2005. № 1. С.19–26.
31. Шалаев И. К. Повышение качества образовательного сервиса на основе мотивационного программно-целевого управления: монография. Барнаул: Изд-во АлтГПА, 2010. 203 с.

References

1. Abulhanova-Slavskaya, K.A. (1991). *Strategiya zhizni* [Life strategy]. Mysl'. [in Russian].
2. Adolf, V.A. (1998). *Professionalnaya kompetentnost sovremennoho uchitelya* [Professional competence of a modern teacher]. KGPU. [in Russian].
3. Ananina, E.V. (2006). Gotovnost starsheklassnikov k professionalnomu samoopredeleniyu [Readiness of high school students for professional self-determination]. *Chelovek. Sport. Meditsina*, 8, 62–67. [in Russian].
4. Blinov, V.I., & Sergeev I.S., & Sinyushina I.V. (2010). *Kompetentnostnyy podhod v professionalnom obrazovanii* [Competence approach in vocational education]. MEYLER. [in Russian].
5. Varava, I.P. (2018). Analiz definititsii «hotovnist» u konteksti profesiinoi pidhotovky maibutnikh tekhniv-prohrammistiv [Analysis of the definition of «readiness» in the context of professional training of future technicians]. *Visnyk Hlukhivskoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*, 7, 104–109. [in Ukrainian].
6. Gershkovich, T.B. (2002). *Formirovaniye gotovnosti k pedagogicheskoy deyatel'nosti i ee svyaz s individualnyimi strategiyami adaptatsii (na primere molodykh prepodavateley vysshey shkoly)* [Formation of readiness for pedagogical activity and its connection with individual adaptation strategies (on the example of young teachers of higher education) (Unpublished doctoral dissertation). Russian State Vocational Pedagogical University. [in Russian].
7. Gromkova, M.T. (2003). *Psihologiya i pedagogika professionalnoy deyatel'nosti: ucheb. posobie dlya vuzov* [Psychology and pedagogy of professional activity: textbook for universities]. YUNITI-DANA. [in Russian].
8. Duray-Novakova, K.M. (1983). *Formirovaniye professionalnoy gotovnosti studentov k pedagogicheskoy deyatel'nosti* [Formation of students' professional readiness for pedagogical activity] (Extended abstract of candidate dissertation). Blagoveshchensk State Pedagogical University. [in Russian].
9. Dyachenko, M.I., & Kandybovich, L.A. (1981). *Psihologiya vysshey shkoly: uchebnoye posobie dlya vuzov* [Psychology of higher education: a textbook for universities]. Izd-vo BGU. [in Russian].
10. Zeer, E.F. (2003). *Psihologiya professiy: ucheb. posobie dlya studentov vuzov* [Psychology of professions: manual for university students]. Akadem. Proekt. [in Russian].
11. Zimnyaya, I.A. (2013). Kompetentsiya i kompetentnost v kontekste kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii [Competence and competence in the context of the competence-based approach in education]. *Uchenyie zapiski natsionalnogo obschestva prikladnoy lingvistiki*, 4 (4), 16–31. [in Russian].
12. Kasatkina, N.E. (1995). *Teoriya i praktika formirovaniya professionalnogo samoopredeleniya molodezhi v usloviyah nepreryvnogo obrazovaniya* [Theory and practice of the formation of professional self-determination of youth in the context of continuous education] (Extended abstract of doctor dissertation). Kemerevo State University. [in Russian].
13. Kashapov, M.M. (2003). *Psihologiya professionalnogo pedagogicheskogo myshleniya (metodologiya, teoriya, praktika)* [Psychology of professional pedagogical thinking (methodology, theory, practice)]. Institut psihologii RAN. [in Russian].
14. Klimov, E.A. (1996). *Psihologiya professionalnogo samoopredeleniy* [Psychology of professional self-determination]. Feniks. [in Russian].
15. Kon, I.S. (1999). *Sotsiologicheskaya psihologiya*. [Sociological Psychology]. MODEK. [in Russian].
16. Kondrashova, L.V. (2006). Kontseptsiiya «Vzaimodii moralnykh i psikhologichnykh yakosteii u zmisti pedahohichnoho profesionalizmu» [The concept of «Interaction of moral and psychological qualities in the content of pedagogical professionalism»]. In L. Kondrashova (Ed.). *Profesiine stanovlennia maibutnoho vchytelia* (pp.6–34). KDPU. [in Ukrainian].
17. Konopkin, O.A. (2008). Osoznannaya samoregulyatsiya kak kriteriyi subektnosti [Conscious self-regulation as a criterion of subjectivity]. *Questions of psychology*, 3, 22. [in Russian].
18. Konopkin, O.A., & Pryigin, G.S. (1984). Svyaz uchebnoy uspevaemosti studentov s individualno-tipologicheskimi osobennostyami ih samoregulyatsii [Relationship between students' academic performance and individual typological characteristics of their self-regulation]. *Questions of psychology*, 3, 42–52. [in Russian].
19. Levitov, N.D. (1946). *O psihologicheskoy sostoyanii cheloveka* [On the psychological state of a person]. Prosveschenie. [in Russian].
20. Leontev, D.A., & Pilipko, N.V. (1995). Vybor kak deyatel'nost: lichnostnyie determinanty i vozmozhnosti formirovaniya [Choice as an Activity: Personal Determinants and Formation Opportunities]. *Questions of psychology*, 1, 97–110. [in Russian].
21. Mizherikov, V.A. (1998). *Psihologo-pedagogicheskii slovar dlya uchiteley i rukovoditeley obsheobrazovatelnykh uchrezhdenii* [Psychological and pedagogical dictionary for teachers and heads of educational institutions]. Feniks. [in Russian].
22. Pavlova, S.M. (2006). *Formirovaniye gotovnosti k professionalnomu samoopredeleniyu selskih starsheklassnikov* [Formation of readiness for professional self-determination of rural senior pupils] (Extended abstract of candidate dissertation). Moscow State University of Culture and Arts. [in Russian].
23. Petrovskiy, V.A. (1996). *Psihologiya neadaptivnoy aktivnosti* [The psychology of maladaptive activity]. Gorbunok. [in Russian].
24. Povarenkov, Yu.P. (2000). *Psihologiya stanovleniya professionala* [The psychology of becoming a professional]. YAGPU. [in Russian].
25. Pryazhnikov, N.S. (1996). *Professionalnoe i lichnostnoe samoopredelenie* [Professional and personal self-determination]. Prosveschenie. [in Russian].
26. Revina, I.A. (2007). Issledovanie gotovnosti shkolnikov k osoznannomu professionalnomu vyboru [Study of the readiness of

- schoolchildren for an informed professional choice]. *Ped. Obozrenie*, 3, 100–106. [in Russian].
27. Slastenin, V.A. (2003). *Obschaya pedagogika: ucheb. posobie dlya studentov vyssh. ucheb. Zavedeniy* [General pedagogy: textbook. manual for students of higher. study. Establishments]. VLADOS. [in Russian].
28. Slastenin, V.A., Isaev, I.F., & Mischenko, A.I., & Shiyanov, E.N. (1997). *Pedagogika: ucheb. posobie dlya studentov ped. ucheb. zavedeniy*. [Pedagogy: manual for pedagogical students]. Shkola-Press. [in Russian].
29. Bilodid, I.K. (1970-1980). *Slovnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language in 11 vols.] Naukova dumka. URL: http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh [in Ukrainian].
30. Chistyakova, S.N. (2005). Problema samoopredeleniya starsheklassnikov pri vlbore profilya obucheniya [The problem of self-determination of high school students when choosing a training profile]. *Pedagogika*, 1, 19–26. [in Russian].
31. Shalaev, I.K. (2010). *Povyishenie kachestva obrazovatel'nogo servisa na osnove motivatsionnogo programmno-tselevogo upravleniya* [Improving the quality of educational service based on motivational program-targeted management]. YAGPU. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 30.03.2021 р.

Стаття прийнята до друку 05.04.2021 р.

Polishchuk Olena

PhD student of the Department of Social Pedagogy and Social Work
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Uman, Ukraine

TO THE STUDY OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL READYNESS OF SENIOR GRADE STUDENTS REGARDING PROFESSIONAL CHOICE

Abstract. Today it is extremely necessary to modernize the system of vocational guidance in Ukraine in accordance with the requirements of a market economy of content, forms and methods of career guidance, as well as public demands and achievements of prominent scientists on professional development and personal development. Thus, there is a need to critically rethink the past, improve its achievements and enrich it with the best examples of world science and practice. This will allow us to learn the signs of imbalance between supply and demand in the labor market, to determine the prospects for the development of theory and methods of vocational guidance for children, youth and adults in Ukraine. In modern conditions of socio-cultural development, the relevant qualities of a young person are not only the general educational level, but also the level of culture, socio-psychological competence, ability to think critically, the presence of their own point of view on social processes and problems. School graduates face the problem of choosing a way to prepare for a future profession. Often vocational training in an institution is chosen at random. Half of school graduates are immediately employed without special training and therefore professional career prospects. Modern technologies of career guidance work are designed to provide conditions for a person to realize his attitude to himself as a subject of professional work and behavior, which aims to independently search for professions taking into account their own interests and capabilities, and then the labor market. The purpose of the article is a theoretical analysis of the scientific problem of socio-psychological readiness of high school students to enter higher education institutions, the disclosure of the problem of professional self-determination of the individual in market processes. Research methods used: analysis of psychological and pedagogical literature; comparative-historical method of foreign and domestic experience in the study of socio-psychological readiness as a socio-psychological phenomenon.

Key words: socio-psychological readiness; high school students; professional self-determination; socio-professional self-determination; personality; youth; choice of profession; professional training.